

**BEC SINIFLANDIRILMASINA GÖRE TÜRKİYE VE BRICS ÜLKELERİ ARASINDAKİ
DIŞ TİCARETİN KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER ANALİZİ (2000-2016)**

*COMPARATIVE ADVANTAGES ANALYSIS OF FOREIGN TRADE BETWEEN TURKEY
AND BRICS COUNTRIES BY BEC CLASSIFICATION (2000-2016)*

Maia KRENDELEVA

Doktora öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü,
maia.krendeleva09@ogr.atauni.edu.tr, Erzurum/Türkiye

Arş. Gör. Rabia EFEOĞLU

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve
Lojistik Yönetimi Bölümü, rabia.efeoğlu@ohu.edu.tr, Niğde/Türkiye

Şuayb POTUR

Yüksek lisans öğrencisi, İbrahim Çeçen Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat
Bölümü, suaybpotur@hotmail.com, Ağrı/Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada, dünyanın toplam Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının dörtte birini elinde bulunduran BRICS ülkeleri ile Türkiye arasındaki dış ticaretinin karşılaştırmalı üstünlüklerini ortaya koymak amacıyla, BEC bazında 2000-2016 dönemini kapsayan dış ticaret verileri incelenmiş ve Bela Balassa tarafından geliştirilen Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler analizi uygulanmıştır. Hesaplanan AKÜ endeksi değerlerine göre Türkiye, sermaye malları mal grubunda Rusya ve Hindistan; tüketim malları mal grubunda Brezilya, Rusya ve Güney Afrika pazarlarında yüksek rekabet gücüne sahip iken, hammadde mal grubunda ise sadece Çin pazarında avantajlı konumdadır. Diğerleri mal grubunda ise Rusya ve Hindistan pazarlarında AKÜ değerleri yüksek çıkmıştır. Dezavantajlı konumda olan mal grupları ise, Çin ve Güney Afrika – sermaye malları, Rusya – hammadde, Çin – tüketim malları, Çin ve Brezilya – diğerleri mal grubu olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Üstünlükler, Türkiye, BRICS, BEC, AKÜ

ABSTRACT

In this study, for the purpose of establishing comparative advantages of foreign trade between Turkey and BRICS countries which have a quarter of the world's total Gross Domestic Product, were examined foreign trade data based on BEC classification and covering the 2000-2016 period, and also were implemented Analysis of Revealed Comparative Advantage developed by Bela Balassa. According to the calculated values of the RCA, Turkey has high competitive power in the Russian and Indian markets in the Capital Goods. In the Producer Goods Turkey is advantageous only in the Chinese market. Also, Turkey has high competitive power in Brazil, Russia and South Africa markets in the Consumption Goods. In Other Goods group the RCA values are high in Russian and Indian markets. Groups of goods in a disadvantageous position are: China and South Africa – Capital Goods, Russia – Producer Goods, China – Consumptions Goods, China and Brazil - Other Goods group.

Key Words: Comparative Advantages, Turkey, BRICS, BEC, RCA

1. GİRİŞ

BRIC kısaltması ilk defa 2001 yılında Goldman Sachs bankası araştırma notunda Jim O'Neill tarafından ortaya atılmıştır. O'Neill, "Building Better Global Economic BRIC's" adlı çalışmasında yeni ekonomi için tuğlaların BRIC ülkelerinin olacağını tahmin etmiştir. BRIC kavramı, dünyanın ulusal ekonomilerinin hızla gelişen Brezilya Federal Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Hindistan Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti ülkelerin baş harflerinden oluşan bir kısaltılmasıdır (Brasil, Russia, India, China). BRIC birliği resmi olarak 2006 yılında Yekaterinburg şehrinde (Rusya) düzenlenen Ekonomik Forumu çerçevesinde kurulmuştur. 2011 yılında bu birliğe Güney Afrika Cumhuriyeti'nin (South Africa Republic) katılımıyla adı BRICS olarak değiştirilmiştir.

BRICS birliğini oluşturan ülkelerin ortak özellikleri bu ülkelerin büyük ve güçlü olmasının yanı sıra ekonomilerinin de hızla büyümekte olmasıdır. BRICS ve Türkiye'nin sahip olduğu avantajlar, nüfus, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve bu GSYH verilerine göre Dünya ekonomi sıralaması içindeki yerleri aşağıdaki Tablo 1'de detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 1. BRICS Ülkeleri ve Türkiye'nin Bazı Göstergeleri

	Nüfus (Milyon kişi)	GSYH (Milyon Dolar)	Dünya GSYH sıralaması	Avantajlar
Brezilya	209,6	1,796,187	9.	Tarım ürünleri
Rusya	143,4	1,283,162	12.	Maden kaynakları, Gaz, Petrol, Nükleer enerji
Hindistan	1.326,8	2,263,522	7.	Nükleer enerji, Ucuz entelektüel kaynakları
Çin	1.384,3	11,199,145	2.	Dünyanın 1. İthalatçısı, Büyük döviz rezervleri, Nükleer enerji
Güney Afrika	52,9	294,841	39.	Doğal mineraller (Elmas)
Türkiye	79,8	857,749	17.	Otomotiv sanayii, İnşaat, tekstil ve turizm sektörleri

Kaynak: 2016 yılı Dünya Bankası veri tabanından elde edilen verilerle hazırlanmıştır

BRICS birliği ülkeleri dünya nüfusunun yaklaşık %42'sini ve küresel Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın ¼ ünü oluşturmaktadır. Gelişmekte olan bir ekonomiye sahip olan Türkiye için büyük pazar payına sahip olan ülkeler ile ticaretin geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Geniş Ekonomik Sınıflandırmasına (BEC – Broad Economic Categories) göre Türkiye ile BRICS ülkeleri arasında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri analizi yardımıyla dış rekabet gücü sınaması yapılarak iki ülke ticaretini oluşturan avantajlı veya dezavantajlı mal grupları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Üstünlük kavramı en genel anlamıyla benzerlerine göre daha yüksek ve daha avantajlı bir konumda olma durumu ile tanımlanmaktadır. Adam Smith 1776 yılında yayınlanan "Ulusların Zenginliği" kitabında Mutlak Üstünlükler kavramını kullanarak iki ülke arasındaki karlı dış ticaretin nasıl oluşacağı modelini ortaya atmıştır. Bu modele dayanarak, onu revize ederek ve genişleterek 1817 yılında David Ricardo "Ekonomi Politikin ve Vergilendirmenin İlkeleri" eserinde Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisini geliştirmiştir. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisinin gelişimine katkıda bulunan iktisatçılar arasında Alfred Marshall, Eli Heckscher, Bertil Ohlin vb. sayılabilir. Fakat Karşılaştırmalı Üstünlüklerin veya rekabet gücünün hesaplanabilir olmasını mümkün kılan bir sayısal teknik veya endeks XX. yüzyılına kadar geliştirilememiştir. 1958 yılında Liesner karşılaştırmalı üstünlükler konusunu ele alan çalışmalar yayınlamıştır. Bu çalışmalardan hareketle 1965 yılında Bela Balassa, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) endeksini geliştirmiştir. Günümüzde dış ticaret rekabet gücü (ulusal ve uluslararası rekabet gücü) hesaplamalarında Balassa endeksi yoğun olarak kullanılmaktadır.

Karşılaştırmalı üstünlükleri araştıran birçok çalışma bulunmaktadır. Bunlardan bazıları kronolojik olarak aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 2. Literatür Taraması

Yazar (Yıl)	Ülke-Dönem	Yöntem	Sonuçlar
(Erk, 1987)	Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu (1980)	Balassa endeksi	Türkiye'nin AET'ye karşı kimyasal ürünlerde, hayvansal ve bitkisel yağlarda, makine ve ulaştırma araçlarında AKÜ yüksek.
(S Bender, 2002)	Asya, Latin Amerika (1981-1997)	Balassa endeksi	Doğu Asya ülkeleri güçlü bir ihracat performansına sahiptir.
(G. Erlat, 2004)	Türkiye, Avrupa Birliği-15 (1990-2002)	Balassa endeksi	Türkiye'nin AB'ye karşı hammadde ve emek yoğun mallarda AKÜ yüksek.
(A. Batra, 2015)	Çin, Hindistan (2000-2003)	Balassa endeksi	Hindistan'ın pamuk, çelik, giyim, organik kimyasallar gibi mal gruplarında AKÜ yüksek.
(Altay, 2008)	Türkiye, Avrupa Birliği-15 (1995-2007)	Balassa endeksi, Vollrath endeksi, İhracatta Benzerlik	Türkiye'nin Polonya, Romanya, Portekiz, Çin, Hindistan, Endonezya, İtalya, Tayland, Slovenya, Fas ve İsrail'e karşı Emek yoğun ve Hammadde yoğun endüstrilerde AKÜ yüksek.
(V. Serin, 2008)	Türkiye, AB-15 (1995-2005)	Balassa endeksi	Türkiye'nin zeytinyağı ile meyve suyu ihracatında AKÜ yüksek.
(Sandalcılar, 2011)	Türkiye, Suriye (2000-2009)	Balassa endeksi	Türkiye akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler hariç mal grubu hariç diğer bütün mal gruplarında AKÜ yüksek.
(S Shahab, 2012)	Pakistan, seçilen Asya ülkeleri (2002-2009)	Balassa endeksi	Pakistan seçilen tüm Asya ülkelerine karşı deri ürünlerinde AKÜ yüksek.
(Krendeleva, 2015)	Türkiye, Rusya (2000-2014)	Balassa endeksi	Türkiye SITC-3 bazında 0,1,5,6,7,8,9 mal gruplarında AKÜ yüksek.
(Akbulut & Yılmaz, 2015)	Türkiye, Rusya (2001-2014)	Balassa endeksi	Türkiye SITC-3'e göre 2 ve 3 mal grupları hariç diğer bütün mal gruplarında AKÜ yüksek.

Erk (1987) Türkiye'nin 1980'de dış ticaretinin analizini yaptığı çalışmada Türkiye'nin AET'ye karşı kimyasal ürünlerde, hayvansal ve bitkisel yağlarda, makine ve ulaştırma araçlarında yüksek karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bender ve Li (2002), çeşitli Asya ve Latin Amerika bölgelerinin 1981-1997 dönemine ilişkin imalat sanayi mal grupları ihracatındaki AKÜ katsayılarını hesaplamıştır. Çalışmada Doğu Asya ülkelerinin güçlü bir ihracat performansı olduğunu ve Güneydoğu Asya ve Latin Amerika'daki daha düşük alt kademedeki ekonomilere karşı karşılaştırmalı üstünlüğünü kaybetmekte olduğu sonucunu elde etmiştir.

Erlat ve Erlat (2005), 1990-2002 dönemine ilişkin Türkiye ile AB arasında hammadde ve emek yoğun mallarda AKÜ katsayılarını hesaplamıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye'nin AB'ye karşı hammadde ve emek yoğun mallarda yüksek AKÜ değerlerine sahip olduğu görülmüştür.

Batra ve Khan (2005) çalışmalarında 2000-2003 dönemine ilişkin Hindistan ile Çin arasındaki ticarete rekabet gücünü açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük yöntemi ile analiz edilmiştir. Hindistan'ın pamuk, çelik, giyim, organik kimyasallar gibi mal gruplarında yüksek karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu, ayrıca her iki ülkenin de ihracat yapılarında önemli bir değişiklik olmadığı sonucuna varılmıştır.

Altay (2008) 1995-2007 döneminde Türk endüstrilerinin AB-15 pazarındaki rekabet gücü düzeyi incelediği çalışmada İhracatta Benzerlik, Balassa Endeksi ve Vollrath Endeksi kullanmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye'nin Polonya, Romanya, Portekiz, Çin, Hindistan, Endonezya, İtalya, Tayland, Slovenya, Fas ve İsrail'e karşı Emek yoğun ve Hammadde yoğun endüstrilerde üstünlüğe sahip olduğu görülmüştür.

Serin ve Civan (2008) çalışmalarında Türkiye'nin domates, zeytinyağı ve meyve suyu endüstrisinde karşılaştırmalı bir avantaja sahip olduğunu ve bunun AB pazarındaki 1995-2005 dönemi boyunca nasıl bir değişime uğradığını incelemişlerdir. Çalışma sonuçları, Türkiye'nin meyve suyu ve zeytinyağı pazarlarında Avrupa Birliği'nde çarpıcı yüksek bir karşılaştırma avantajı bulunduğunu ancak domates pazarında bu olmadığını göstermektedir.

Sandalcılar (2011), Türkiye-Suriye dış ticaretinin sektörel analizini yaptığı çalışmada Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) indeksini hesaplamıştır. Analiz sonucunda, Türkiye akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler mal grubu hariç diğer bütün mal gruplarında yüksek AKÜ sahiptir.

Shahab ve Mahmood (2012) çalışmalarında 2002-2009 döneminde Pakistan ile seçilen Asya ülkeleri arasındaki deri ürünlerindeki ticari uzmanlaşma Balassa Endeksi ile analiz edilmiştir. Çalışmada Pakistanın örneklem dönemi boyunca seçilen tüm ülkelere karşı deri ürünlerinde yüksek karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Krendeleva ve Çakmak (2015), çalışmalarında 1992-2014 yılları arasındaki toplam 10 sektör üzerinde, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Analizi yapmışlardır. Bu analizler sonucunda, Türkiye'nin Rusya pazarında Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri; İçki ve Tütün, Makineler ve Taşıt Araçları; Çeşitli Mamul Eşya ve Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri mal gruplarında yüksek rekabet gücüne sahip olduğu; Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler; Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar; Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler mal gruplarında ise Karşılaştırmalı Üstünlüğün ve rekabet gücünün olmadığı ortaya çıkmıştır.

Akbulut ve Yılmaz (2015), Türkiye ve Rusya arasındaki dış ticaret ilişkisi açısından 2001-2014 döneminin sektörel analizini belirlemişlerdir. Buna göre iki ülke arasında ticaret artmasına rağmen rekabet gücünün ve emtia grubunun değerlendirilmesi açısından, önde gelen ülkelerin değişmediği görülmüştür.

3. YÖNTEM

Çalışmada TÜİK veri tabanından elde edilen 2000-2016 dönemi Geniş Ekonomik Kategoriler Sınıflandırmasına göre genel BEC-Düzye 1 bazında AKÜ değerleri hesaplanacaktır. Bu işlem Balassa endeksi yardımıyla gerçekleştirilecektir.

İlk hali ile Balassa endeksi aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$BI_{ij} = (X_{ij}/X_{wj}) / (X_i/X_w) \quad (1)$$

Bu 1. denklemde; BI_{ij} - i ülkesi için j malının AKÜ endeksini, X_{ij} -i ülkesinin j malı ihracatını, X_{wj} - j malından dünya ihracatını, X_i - i ülkesinin toplam ihracatını ve X_w - toplam dünya ihracatını göstermektedir.

Rekabet gücünün ölçülmesine yönelik endekslerde sadece ihracat verilerinin kullanılması bazı çalışmalarda eleştirilerek; rekabet gücünün ülkelerin sadece ihracatını değil, aynı zamanda ithalatını da içeren ve net ihracata dayanan bir yaklaşımla ölçülmesinin daha uygun olacağı görüşü savunulmuştur (Bowen, 1983). İlk çalışmaya gelen eleştirileri göz önünde bulundurarak AKÜ endeksi Balassa tarafından revize edilmiştir. Yeni geliştirilen AKÜ endeksi aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

$$AKÜ_{ai} = \ln \left[\frac{X_{aib}/X_{abt}}{M_{aib}/M_{abt}} \right] \quad (2)$$

Geliştirilen 2. denklemde; $AKÜ_{ai}$ - a ülkesinin i mal grubunda Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük endeksini, X_{aib} - a ülkesinin i mal grubunda b ülkesine yaptığı ihracatını, X_{abt} - a ülkesinin b ülkesine yaptığı toplam ihracatını, M_{aib} - a ülkesinin i mal grubunda b ülkesine yaptığı ithalatını, M_{abt} - a ülkesinin b ülkesine yaptığı toplam ithalatını ifade etmektedir.

Hesaplanan AKÜ endeksi değeri -0,5 ile 0,5 arasında olması durumunda karşılaştırmalı üstünlük marjinal sınırları arasında olup rekabet gücü ile ilgili yorum yapılamamaktadır. AKÜ endeksi değerinin -0,5'ten küçük olması durumunda karşılaştırmalı üstünlüğün düşük, 0,5'te büyük olması durumunda ise karşılaştırmalı üstünlüğün yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3 AKÜ Endeksi Yorumlanması

AKÜ Endeksi	İlgili Mal Grubu
$AKÜ < -0.5$	Karşılaştırmalı Üstünlük Düşüktür
$0.5 > AKÜ > -0.5$	Karşılaştırmalı Üstünlük Marjinal Sınırlar Arasındadır
$AKÜ > 0.5$	Karşılaştırmalı Üstünlük Yüksek

Kaynak: Eşiyok, 2007, ss. 16-17

4. ANALİZ

4.1 Brezilya

Türkiye ile Brezilya arasında BEC-Düzye1'e göre 2000-2016 dönemi dış ticaret verileri Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından elde edilmiş olup aşağıdaki Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 4. BEC'e Göre Türkiye-Brezilya Dış Ticareti (Milyon Dolar \$) ve AKÜ Endeksi

Yıllar	Yatırım (Sermaye) Malları			Hammadde (Aramaları)			Tüketim Malları			Diğerleri		
	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ
2000	0,8	31	-1,67	23,3	260,7	-0,43	17,5	10,9	2,46	NA	0,036	NA
2001	0,8	19	-2,32	71,1	183,6	-0,09	17,9	9,3	1,51	NA	0,044	NA
2002	2,5	18	-0,39	33,6	207,7	-0,25	12,8	10,5	1,77	NA	NA	NA
2003	3,1	37	-0,41	35,5	348,1	-0,2	11,6	16,4	1,73	0,017	NA	7,22
2004	5,5	84	-0,62	38,7	456,5	-0,37	25,1	25,9	2,07	0,033	NA	7,9
2005	7,5	150	-0,95	52,8	613,2	-0,41	43,1	35,8	2,23	0,001	NA	4,35
2006	9,4	246	-1,23	85,1	638,9	0,02	27,4	49,4	1,45	0,022	0,12	0,34
2007	59,3	217	0,33	137,7	902,4	-0,25	32,8	53,6	1,14	0,05	0,13	0,67
2008	42,8	250	-0,27	229,5	1114,5	-0,08	45,2	58,8	1,24	0,47	0,57	1,31
2009	39,9	119	-0,05	304,5	953,5	-0,09	43,6	32,8	1,33	0,16	0,45	0,01
2010	94,6	94	0,79	462,7	1215,2	-0,18	57,2	38,6	1,18	0,007	0,008	0,62
2011	180,3	172	0,9	627,9	1735,1	-0,16	75,1	43,1	1,41	0,18	124,3	-5,68
2012	93,8	155	0,06	654,2	1570,3	-0,31	254,6	44,3	2,32	0,08	0,006	3,16
2013	82,7	156	-0,23	699,2	1212,9	-0,14	154,1	39,9	1,76	0,047	NA	NA
2014	68,3	101	0,38	622,6	1592,1	-0,16	102,5	35,4	1,84	0,78	0,002	6,74
2015	49,8	129	0,42	332,9	1611,9	-0,21	75,6	51,9	1,74	0,008	0,015	0,74
2016	30,4	94	0,55	233,4	1630,2	-0,27	69,9	64,1	1,77	0,02	0,009	2,48

Kaynak: TÜİK, TÜİK veri tabanından elde edilen verilerle yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 4'te yer alan AKÜ endekslerine göre Türkiye'nin Brezilya pazarında tüketim malları mal grubunda yüksek rekabet gücüne sahip olduğu söylenebilir. Aynı zamanda diğerleri mal grubunda da AKÜ endeksleri yüksektir, fakat bu mal grubunda ticaret hacmi küçük olduğundan dikkate alınmamıştır. Hammadde mal grubu için karşılaştırmalı üstünlükler ile ilgili yorum yapmak olanaksızdır, çünkü AKÜ değerleri marjinal sınırları arasında hesaplanmıştır. Yatırım (sermaye) malları mal grubunda Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlükler 2000 yılların başında düşük seviyede seyretmiştir. 2000 yılında AKÜ endeksi -1,67 iken, 2001 yılında bu değer daha da düşerek -2,32 olmuştur. 2010 yılına kadar karşılaştırmalı üstünlükler genelde marjinal sınırları arasında gerçekleşmiştir, 2004'de -0,62; 2005'te -0,95; 2006'da -1,23; 2008'de -0,27 ve 2009'da -0,05 iken 2010 yılından itibaren ise 2013 yılı hariç artış göstermiştir. 2010 yılında AKÜ endeksi 0,79; 2011'de 0,90; 2016'da ise 0,55 olarak hesaplanmıştır. 2000-2016 dönemi 17 yıllık ortalama verilerine bakıldığında, yatırım malları ve hammadde (ara malları) mal gruplarında AKÜ endeksleri marjinal sınırları arasında, tüketim malları grubunda ise yüksek seviyelerdedir.

4.2 Rusya

Türkiye ile Rusya arasında BEC-Düzey1'e göre 2000-2016 dönemi dış ticaret verileri Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından elde edilmiş olup aşağıdaki Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 5. BEC'e Göre Türkiye-Rusya Dış Ticareti (Milyon Dolar \$) ve AKÜ Endeksi

Yıllar	Yatırım (Sermaye) Malları			Hammadde (Ara malları)			Tüketim Malları			Diğerleri		
	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ
2000	32,1	17,5	2,40	253,7	3818,2	-0,91	358,1	47,8	3,81	0,058	3,2	-2,21
2001	67,2	20,8	2,49	453,1	3403,4	-0,70	403,7	11,2	4,90	0,17	0,24	0,97
2002	47,25	4,4	3,57	607,9	3861,7	-0,65	516,7	25,6	4,21	0,003	0,09	-2,20
2003	67,3	6,6	3,70	551,7	5358,5	-0,89	743,3	86,1	3,54	5,3	0,09	5,46
2004	99,79	16,9	3,36	784,1	8879,1	-0,85	967,9	137,3	3,53	7,4	0,02	7,49
2005	175,2	40,3	3,16	1017,1	12630,3	-0,83	1175,7	234,9	3,30	9,2	0,09	6,32
2006	307,1	18,6	4,51	1382,8	17583,9	-0,84	1538,1	199,4	3,75	9,7	4,3	2,52
2007	595,7	9,1	5,79	2234,2	23131,3	-0,73	1887,2	358,1	3,27	9,7	10	1,57
2008	851,1	7,5	6,31	3012,5	30792,7	-0,75	2601,6	563,8	3,11	17,8	0,5	5,15
2009	218,4	14,1	4,55	1468,4	18745,2	-0,74	1487,3	641,4	2,65	15,6	49,4	0,66
2010	347,4	47,2	3,54	2080,2	21125,7	-0,78	2189,9	376,2	3,30	10,7	51,5	-0,03
2011	708,1	31,9	4,49	2690,1	23473,5	-0,78	2581,9	447,2	3,14	12,7	0,3	5,13
2012	627,1	29,7	4,43	3416,1	25846,1	-0,64	2627,8	748,5	2,64	9,7	1	3,65
2013	660,6	15,3	5,05	3428,9	24356,1	-0,68	2863,3	692,8	2,70	11,3	0,04	6,92
2014	583,7	22,5	4,70	2792,7	24675,1	-0,73	2550,2	590,8	2,91	16,6	0,3	5,46

2015	329,2	26,6	4,25	1583,3	20074,2	-0,80	1665,9	300,3	3,45	9,9	0,7	4,39
2016	204,6	33,9	3,97	733,9	14808,5	-0,84	791,5	319,9	3,07	2,9	0,04	6,45

Kaynak: TÜİK, TÜİK veri tabanından elde edilen verilerle yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 5'ten anlaşılacağı üzere, Türkiye Rusya pazarında yatırım malları, tüketim malları ve diğerleri mal gruplarında yüksek derecede rekabet gücüne sahiptir. Yatırım (sermaye) malları mal grubunda AKÜ endeksi değeri genelde artan seyir izlemiştir. 2000 yılında AKÜ endeksi 2.40 iken, 2016'da 3,97'ye kadar yükselmiştir. Tüketim malları mal grubunda da benzer bir durum söz konusudur. 2000-2016 dönemi ortalama AKÜ endeksi 3.37 seviyelerinde gerçekleşmiş, bu da Türkiye'nin yapmış olduğu tüketim malları ihracatının Rusya pazarında yüksek rekabet edebilme gücüne sahip olduğunun göstergesidir. Hammadde mal grubunda ise tüm 17 yıllık dönem boyunca karşılaştırmalı üstünlük derecesi çok düşük seviyede seyretmiştir. Diğer bir deyişle Türkiye hammadde ihracatı Rusya pazarında yüksek derecede dezavantajlı konumundadır. Dış ticaret verilerine bakıldığında Türkiye ile Rusya arasındaki ticaret açığının hammadde mal grubundan kaynaklandığı açıkça görülmektedir. Diğerleri olarak adlandırılan mal grubunda ise 2000, 2002 ve 2010 yılları hariç devamlı yükselme göstermiştir. 2001 yılında 0,94 ile başlayan süreç 2016 yılında 6,45'lik üstünlük derecesi ile son bulmuştur.

4.3 Hindistan

Türkiye ile Hindistan arasında BEC-Düzeyle göre 2000-2016 dönemi dış ticaret verileri Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından elde edilmiş olup aşağıdaki Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. BEC'e Göre Türkiye-Hindistan Dış Ticareti (Milyon Dolar \$) ve AKÜ Endeksi

Yıllar	Yatırım (Sermaye) Malları			Hammadde (Aramaları)			Tüketim Malları			Diğerleri		
	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ
2000	5,4	24,5	0,57	45,3	401,2	-0,10	5,3	23,5	0,60	NA	0,13	
2001	6,5	9,1	1,24	49,3	329,8	-0,34	18,6	16,1	1,71	NA	NA	
2002	5,4	14,6	1,05	54,2	528,7	-0,23	13,1	21,1	1,57	0,00	NA	
2003	4,3	30,1	0,36	48,9	650,5	-0,27	18,1	42,2	1,47	0,05	NA	
2004	20,6	61,4	0,94	98,4	894,3	-0,17	16,9	90,6	0,36	0,44	NA	
2005	42,9	88,1	1,04	155,1	1037,9	-0,14	21,5	154,5	-0,21	0,41	0,03	4,51
2006	42,2	109,9	1,00	163,7	1264,9	-0,08	16,1	204,4	-0,58	0,22	0,11	2,61
2007	53,6	161,5	0,78	265,8	1885,1	-0,07	28,4	252,9	-0,30	0,49	0,29	2,40
2008	60,7	171,8	0,47	456,1	1925,6	0,07	25,5	360,6	-1,14	0,52	0,01	5,36
2009	51,8	114,9	0,74	328,4	1459,7	0,05	28,5	327,6	-0,91	0,55	0,30	2,15
2010	88,3	191,1	0,96	475,3	2864,6	-0,07	42,1	353,8	-0,40	0,34	0,54	1,25
2011	71,4	378,1	0,48	624,9	5700,7	-0,06	59,3	418,4	0,20	0,37	1,34	0,86
2012	67,1	311,7	0,46	678,1	5167,1	-0,03	45,6	363,9	-0,08	0,99	1,07	1,93
2013	65,6	372,7	0,65	470,1	5560,5	-0,09	50,1	430,7	0,23	1,10	3,81	1,15
2014	54,2	367,7	0,55	481,1	6063,5	-0,07	50,7	462,8	0,25	0,61	4,67	0,43
2015	56,2	383,9	0,23	533,7	4818,5	-0,04	60,1	408,3	0,24	0,33	2,90	-0,01
2016	83,9	393,2	0,63	501,2	4971,4	-0,12	66,4	388,1	0,41	0,09	4,45	-1,69

Kaynak: TÜİK, TÜİK veri tabanından elde edilen verilerle yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Türkiye ile Hindistan arasındaki verilere bakıldığında, BEC'e göre sınıflandırılmış tüm mal gruplarında ticaret açığı verdiği anlaşılmaktadır. Buna rağmen hesaplanmış AKÜ endekslerinin en çok açık verdiği mal grubu hammadde olup marjinal sınırları arasındadır, bu ise ihracat rekabet gücü ile ilgili yorum yapmaya olanak vermiyor. Tüketim malları mal grubunda AKÜ endeksleri dalgalı bir seyir izlemiştir, ortalama değeri ise yine marjinal sınırları arasında bulunmaktadır. Diğerleri mal grubunda da AKÜ endeksleri ihracat rekabet gücü yorumu yapmaya fırsat vermiyor. Sürekli açık vermesine rağmen Yatırım malları mal grubunda AKÜ endeksi yüksek çıkmıştır. Türkiye'nin bu mal grubundaki ihracat rekabet gücünün oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile yatırım (sermaye) malları grubundaki mallar Hindistan pazarında avantajlı konumundadır.

4.4 Çin

Türkiye ile Çin arasında BEC-Düzeyle göre 2000-2016 dönemi dış ticaret verileri Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından elde edilmiş olup aşağıdaki Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. BEC'e Göre Türkiye-Çin Dış Ticareti (Milyon Dolar \$) ve AKÜ Endeksi

Yıllar	Yatırım (Sermaye) Malları			Hammadde (Aramaları)			Tüketim Malları			Diğerleri		
	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ
2000	3	335,2	-2,07	84,6	688,5	0,54	8,3	318,4	-1,00		2,6	
2001	3	185,9	-2,59	182,8	488,7	0,55	13,6	232,4	-1,31		18,5	
2002	16,7	302,3	-1,27	229,6	735,9	0,46	21,9	329,4	-1,08	0,009	0,78	-2,76
2003	11,2	763,4	-2,58	463,3	1212,9	0,68	30,1	607,8	-1,36	0,03	26,2	-5,17
2004	12,8	1300,4	-2,18	353,8	2011,8	0,70	24,9	1146,1	-1,39	0,05	17,8	-3,52
2005	14,8	2079,8	-2,42	487,1	2978,1	0,72	47,8	1819,6	-1,11	0,09	7,9	-1,90
2006	27,4	2998,7	-2,06	602,9	4208,9	0,69	62,4	2456,2	-1,04	0,3	5,3	-0,22
2007	32,8	4434,3	-2,36	951,9	6113,3	0,68	54,9	2682,5	-1,35	0,03	4,1	-2,22
2008	52,4	5107,5	-2,19	1337,2	7279,3	0,69	47,5	3269,9	-1,84	0,09	1,5	-0,45
2009	42,8	4579,3	-2,60	1490,4	5399,8	0,78	67,1	2696,8	-1,62	0,06	0,67	-0,31
2010	54,1	5900,5	-2,67	2129,1	7273,1	0,80	85,9	4004,8	-1,82	0,14	2,3	-0,82
2011	96,4	7125,3	-2,13	2231,2	9423,9	0,73	138,5	5135,7	-1,44	0,24	8,4	-1,37
2012	107,9	7689,7	-2,25	2562,7	9064,4	0,75	162,4	4510,8	-1,31	0,28	30,4	-2,66
2013	99,7	9238,5	-2,60	3301,7	10372,9	0,78	199,1	5057,4	-1,31	0,39	17,1	-1,85
2014	120,6	8678,5	-2,11	2533,6	11207,4	0,68	205,9	5004,9	-1,03	0,91	27,3	-1,23
2015	107,1	8669,7	-2,06	2089,9	11611,6	0,62	216,8	4553,4	-0,71	1,1	38,7	-1,27
2016	132,1	8924,3	-1,82	1975,8	12664,7	0,53	219,8	3837,3	-0,47	0,37	15,1	-1,41

Kaynak: TÜİK, TÜİK veri tabanından elde edilen verilerle yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 7'de yer alan verilere göre, BEC bazında Türkiye, Çin ile yaptığı tüm mal gruplarında dış ticaret açığı vermektedir. En büyük ticaret açığı Hammadde mal grubundan olmasına rağmen, AKÜ değerleri 0,5'ten daha yüksek değeri almaktadır. Bu durum Türkiye'nin Ara malları mal grubunun Çin pazarında avantajlı konumunda olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle, hammadde malları mal grubunda Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlükleri yüksektir. Yatırım malları, sermaye malları ve diğerleri mal gruplarına ait AKÜ endeksleri -0,5'ten daha düşük seviyelerde hesaplanmıştır. Bu mal gruplarında Türkiye ihracat rekabet gücü bulunmamaktadır. Yani, sermaye, tüketim ve diğerleri mal gruplarındaki ihracata söz konusu olan mallar Çin pazarında dezavantajlı konumundadır.

4.5 Güney Afrika

Türkiye ile Güney Afrika arasında BEC-Düzeyle'e göre 2000-2016 dönemi dış ticaret verileri Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından elde edilmiş olup aşağıdaki Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. BEC'e Göre Türkiye-Güney Afrika Dış Ticareti (Milyon Dolar \$) ve AKÜ Endeksi

Yıllar	Yatırım (Sermaye) Malları			Hammadde (Aramaları)			Tüketim Malları			Diğerleri		
	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ	İhracat	İthalat	AKÜ
2000	3,6	22,8	-0,97	49,1	147,3	-0,22	18,4	1,7	3,28	0,0006	0,006	-1,34
2001	5,2	22,5	0,03	46,6	321,1	-0,44	26,1	1,4	4,40		0,001	
2002	6,1	14,9	-0,03	48,8	192,9	-0,50	32,8	3,1	3,24	0,001		
2003	10,1	16,1	0,55	65,2	316,1	-0,56	46,3	3,5	3,59	0,008	0,004	1,79
2004	14,9	26,7	1,09	83,5	977,4	-0,79	91,7	2,6	5,24			
2005	12,1	46,9	0,02	99,9	1210,1	-1,11	203,8	2,9	5,63	0,005	0,0003	4,06
2006	21,1	108,1	-0,53	116,8	1681,9	-1,57	460,6	3,2	6,07	0,001	0,007	1,67
2007	43,9	142,2	0,03	129,4	2028,1	-1,55	480,4	1,9	6,71	0,12	0,007	4,06
2008	39,3	118,8	-0,91	797,4	1225,6	-0,24	401,9	158,1	1,13	0,05	0,08	-0,28
2009	21,1	53,01	-0,68	705,2	958,7	-0,07	140,5	89,4	0,69	0,02	2,3	-4,70
2010	26,1	82,6	-0,27	243,6	797,9	-0,31	99,4	4,9	3,87	0,06	4,1	-3,28
2011	46,6	134,5	0,28	215,4	1816,8	-0,79	248,5	3,3	5,67	0,07	0,0003	6,67
2012	57,6	138,2	0,34	181,7	1146,7	-0,62	142,4	4,9	4,58	0,06	0,02	2,39
2013	67,6	136,5	0,17	225,8	1327,9	-0,90	325,5	6,1	4,86	0,84	8,8	-1,49
2014	74,9	120,4	0,31	243,6	1062,7	-0,69	225,9	5,6	4,47	0,82	0,58	1,13
2015	55,7	14509	-0,33	243,5	741,1	-0,48	188,8	31,1	2,43	1,1	0,42	1,63
2016	53,1	165,9	-0,18	218,6	497,6	0,14	133,2	394,5	-0,13	1,2	0,13	3,19

Kaynak: TÜİK, TÜİK veri tabanından elde edilen verilerle yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 8'de yer aldığı verilere göre Türkiye, Güney Afrika ile yapmış olduğu dış ticarete BEC sınıflandırılması bazında bütün mal gruplarında açık vermektedir. Hesaplanmış AKÜ değerleri tüm mal

gruplarında dalgalı seyir izlerken, ortalamalara bakıldığında ise sermaye malları ve hammadde grubunda karşılaştırmalı üstünlük derecesi marjinal sınırları arasında, tüketim malları ve diğerleri mal gruplarında ise AKÜ değerleri yüksek olduğunu anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ

Çalışmada Türkiye ile BRICS ülkeleri arasında 2000-2016 yılları dönemini kapsayan dış ticaret verileri incelenmiştir. Bela Balassa tarafından geliştirilen endeks yardımıyla Türkiye'nin BRICS ülkeleri pazarlarında karşılaştırmalı üstünlükleri araştırılmıştır. Hesaplanan 2000-2016 yıllarını kapsayan dönem ortalama AKÜ değerlerine göre Türkiye, sermaye (yatırım) malları mal grubunda Rusya ve Hindistan pazarlarında avantajlı konumunda; Çin ve Güney Afrika pazarlarında dezavantajlı konumunda, Brezilya pazarında ise hesaplanan AKÜ endeksleri marjinal sınırları arasında bulunduğundan ihracat rekabet gücü ile ilgili yorum yapılamamaktadır.

Türkiye'nin, hammadde (ara malları) mal grubunda Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika pazarlarında AKÜ endeksleri marjinal sınırları arasında hesaplanmıştır; Rusya pazarında Türkiye'nin ihracat malların rekabet gücü düşük, Çin pazarında ise rekabet gücünün yüksek seviyelerde olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'nin tüketim malları mal grubunda ise Brezilya, Rusya ve Güney Afrika ülkeleri pazarlarındaki ihracat rekabet edilebilirliği yüksek seviyelerde olduğu, Çin pazarlarında bu değer düşük olduğu hesaplanmıştır; Hindistan pazarında ise Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler endeksi marjinal sınırları arasında olduğu için rekabet gücü ile ilgili yorum yapılamamaktadır.

Türkiye'nin Diğerleri mal grubunda yer alan ihracat kalemlerinde Rusya ve Hindistan pazarlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerin yüksek olduğu, Çin ve Brezilya pazarlarında ise düşük seviyelerde olduğu hesaplanmıştır. Güney Afrika pazarında ise akü endeksi marjinal sınırları arasında olduğu için rekabet gücü ile ilgili yorum yapılamamaktadır. Aşağıdaki Tablo 9'da bu bulguların özeti gösterilmiştir.

Tablo 9. BEC'e Göre 2000-2016 Dönemi Ortalama AKÜ Endeksleri

	Sermaye (Yatırım) Malları	Hammadde (Aramalları)	Tüketim Malları	Diğerleri
Brezilya	0,09	-0,17	1,62	-3,13
Rusya	4,34	-0,75	3,09	1,75
Hindistan	0,65	-0,07	0,12	0,95
Çin	-2,24	0,7	-1,2	-1,81
Güney Afrika	-1,87	-0,01	2,99	0,15

Kaynak: 2000-2016 dönemi AKÜ endeksi ortalama değerler yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

KAYNAKÇA

Akbulut, G., & Yılmaz, C. (2015). Türkiye-Rusya Dış Ticaretinin Sektörel Düzeyde Analizi, International Conference On Eurasian Economies 2015, Session 3C: Uluslararası Ticaret I, 431-436.

Altay, H. (2008). Karşılaştırmalı üstünlükler teorisi kapsamında Türk endüstrilerinin Avrupa Birliği (15) pazarındaki rekabet gücü düzeylerinin incelenmesi: 1995-2007". Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21, ss. 215-239.

Balassa, B. (1965). Trade Liberalisation and "Revealed" Comparative Advantage1, "Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage", The Manchester School of Economics and Social Studies, Vol. 33, No. 256. ss. 99-123.

Balassa, B. (1977). "A 'stages' Approach to Comparative Advantage", World Bank Staff Working Paper No. 256.

Balassa, B. (1986). "Comparative Advantage in Manufactured Goods: A Reappraisal. Review of Economics and Statistics", 68, (2), ss. 315-19.

Batra, A.; Khaan, Z. (2015). "Revealed comparative advantage: an analysis for India and China". Indian Council for Research on International Economic Relations, Working Paper,168, ss.1-85.

Bender, S.; Li, W. (2002). "The changing trade and revealed comparative advantages of Asian and Latin American manufacture exports". Yale Economic Growth Center Discussion Paper, s.843.

Bowen, H. P. (1983). "On The Theoretical Interpretation of Indices of Trade Intensity and Revealed Comparative Advantage", Weltwirtschaftliches Archiv, Vol:119, ss. 464-472.

- Erk, N. (1987). "Revealed Comparative Advantage and Protectionist Policies-An Analysis of Turkey' s Foreign Trade in 1980", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y:1, S:1, Adana.
- Eşiyok, B. A. (2007). "Türkiye Ekonomisinin Rekabet Gücündeki Gelişmeler ve Faktör Kullanım Yoğunluklarına Göre Dış Ticaretin Yapısı", Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, Cilt:44, Sayı 514, ss. 16-17.
- Erlat, G.; Erlat H. (2004). "The Performance of Turkish Exports at the Sectoral Level, 1990-2000", 24th Annual Conference of the Middle East Economic Association, San Diego, USA.
- Heckscher, E. (1965). "The Effect of Foreign Trade on the Distribution of Income, in Ellis and Metzler (eds.)" Readings in the Theory of International Trade, Duckworth.
- Krendeleva, M. (2015). "Türkiye ve Rusya Federasyonu Arasındaki Dış Ticaretin Sektörel Analizi", Yüksek Lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Liesner, H. (1958). "The European Common Market and British Industry", The Economic Journal, Vol. 68, No. 270, ss. 302-316.
- Marshall, A. (1919). "Industry and Trade, Macmillan", London.
- Ohlin, B. (1953). "Interregional and International Trade", Harvard U.P., Cambridge, Massachusetts.
- Ohlin, B. (1977). "The International Allocation of Economic Activity", Proceedings of a Nobel Seminar, Holmes and Meier, New York.
- O'Neill, J. (2001). "Building Better Global Economic BRIC's" Goldman Sachs Economic Research Group, Global Economics Paper No:66.
- Ricardo, D. (1817). "On the Principles of Political Economy and Taxation", London.
- Shahab, S. Mahmood, M. (2012). "Comparative advantage of leather industry in Pakistan with selected Asian economies". International Journal of Economics and Financial Issues, 3(1), ss. 133-139.
- Sandalcılar, A. (2011). "Türkiye-Suriye Dış Ticaretinin Sektörel Analizi". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 25, p. 3-4.
- Smith, A. (1937). "The Wealth of Nations, Theory Of Absolute Advantages", New York, The Modern Library, Kitap I, Kitap IV.
- Serin, V.; Civan, A. (2008). "Revealed Comparative Advantage and Competitiveness: A Case Study for Turkey towards the EU", Journal of Economic and Social Research, Vol:10, No:2.
- Total Population Indicators. World Bank. Erişim tarihi Eylül 2017.
- Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanı İstatistik Göstergeler. Erişim Tarihi: Eylül 2017.
- World Development Indicators. "EU GDP (current US\$)". World Bank. Erişim tarihi Eylül 2017.